

CZU: 341.645.5(4-672UE):343.126(478)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4572564>

UNELE CONSIDERENTE CU PRIVIRE LA PROBLEMA BĂNUIELII REZONABILE ÎN MATERIA ARESTĂRII PREVENTIVE

Larisa DAVID

Institutul Național al Justiției

În acest articol va fi abordată problema privind prezența suspiciunii rezonabile ca o condiție care admite ingerințe în dreptul la libertatea și siguranța persoanei, protejat de art.5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În acest context se va examina problematica constatată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în materia suspiciunii rezonabile și situația actuală în practicile din Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: *libertatea și siguranța persoanei, bănuială rezonabilă, riscuri justificative, prezumția de nevinovăție, termen rezonabil, grad și intensitate, observator independent, probe justificative.*

SOME CONSIDERATIONS ON THE ISSUE OF REASONABLE SUSPICION OF PRE-TRIAL DETENTION

This article examines the issue of the presence of a reasonable suspicion as a condition that admits the interference with the persons' right to liberty and security, protected by Article 5 of the European Convention on Human Rights. In this context, the issue identified by the European Court of Human Rights on the matter of reasonable suspicion and the current situation in the practices of the Republic of Moldova will be examined.

Keywords: *freedom and safety of the person, reasonable suspicion, justifiable risks, presumption of innocence, reasonable term, degree and intensity, independent observer, supporting evidence.*

Introducere

Articolul 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului reprezintă, alături de articolele 2, 3 și 4, unul dintre drepturile fundamentale care protejează integritatea fizică a individului [1] scopul său esențial fiind de a preveni privările de libertate arbitrare sau nejustificate. La §3 art.5 din CEDO se prevede necesitatea existenței unei bănuieli rezonabile precum că persoana a săvârșit o infracțiune. Cerința privind „bănuiala rezonabilă” se aplică în toate cazurile de privare de libertate, aceasta fiind completată cu alte condiții. Temeiurile bănuielii trebuie să fie justificate în mod obiectiv. Aceasta presupune că o simplă suspiciune a organelor de drept în privința unei persoane nu este suficientă pentru constatarea bănuielii rezonabile. Existența acesteia impune prezența unor circumstanțe de fapt care pot convinge un observator obiectiv că fapta pusă în discuție a existat în realitate și că persoana învinuită, cu suficientă probabilitate, are legătură cu această faptă. În mod firesc, la această etapă a procesului nu se pune în discuție probarea vinovăției care este o prerogativă a judecății.

Aceste standarde sunt menționate cu suficientă claritate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și de legislația națională. Totuși, pornind de la faptul că în activitatea practică instituția bănuielii rezonabile are o dependență de circumstanțele fiecărui caz, actualitatea abordării nu poate fi pusă sub semnul dubității. În cercetările realizate în Republica Moldova au fost mai multe abordări generale ce tangențiază cu acest subiect [2], fiecare abordare având obiectivele și particularitățile sale. La fel au fost efectuate cercetări axate nemijlocit pe bănuiala rezonabilă la modul general în cadrul procesului penal [3].

Totuși, importanța instituției impune la noi cercetări, mai ales că unele studii empirice, actuale, semnalează anumite probleme la respectarea standardului respectiv.

Standarde în materia bănuielii rezonabile

Curtea Europeană în bogata sa jurisprudență ce vizează art.5 din Convenție a dezvoltat mai multe standarde în materia bănuielii rezonabile, inclusiv în jurisprudența ce vizează cauzele moldovenești. Conform jurisprudenței Curții, în temeiul art.5 §3, existența suspiciunii rezonabile este o condiție *sine qua non* a validității menținerii în starea de arest, dar, după o anumită perioadă de timp, aceasta nu mai este suficientă. Curtea stabilește în ce măsură motivele invocate de autoritățile judiciare continuă să justifice privarea de libertate și dacă aceste motive au fost „relevante” și „suficiente”, dacă autoritățile naționale au dat dovadă de „diligentă” în derularea procedurilor [4].

Într-o cauză mai veche [5] Curtea a menționat că articolul 5 din Convenție nu trebuie aplicat de așa o manieră încât să creeze dificultăți disproporționate pentru autoritățile polițienești ale statelor contractante în adoptarea măsurilor eficiente de combatere a crimei organizate. Rezultă că statele contractante nu pot fi solicitate să stabilească gradul de rezonabilitate a suspiciunii, care stă la baza arestului unei persoane suspectate de terorism, prin divulgarea surselor confidentiale de informații sau a faptelor care ar fi susceptibile de a indica astfel de surse sau identitatea lor. Cu toate acestea, Curtea trebuie să dispună de competența de a stabili dacă esența garanției acordate de articolul 5 a fost respectată. Prin urmare, guvernul respondent trebuie să furnizeze cel puțin unele fapte sau informații susceptibile să convingă Curtea că persoana arestată a fost suspectată în mod rezonabil de a fi comis pretinsele infracțiuni.

Într-o cauză ulterioară [6] Curtea a indicat că, suplimentar la partea sa faptică, existența unei *suspiciuni rezonabile* în sensul articolului 5 impune ca faptele invocate să fie considerate în mod rezonabil de a cădea sub incidența unuia dintre capitolele care descriu comportamentul penal. Astfel, nu poate fi vorba de o „suspiciune rezonabilă” în cazul în care actele sau faptele incriminate deținutului nu constituie crimă la etapa când acestea au avut loc. În cazul în care detenția reclamantului se baza numai pe suspiciunea pretinsei implicari a acestuia în infracțiunea de trafic de copii, legalitatea unei astfel de detenții, luând în considerare contradicțiile existente în interpretarea dreptului intern, ar fi dubioasă.

În recenta cauză *Buzadji c. Moldovei* Curtea a definit conceptul ce viza criteriile de aplicare a textului „o anumită perioadă de timp” din §3 art.5. Până la această cauză Curtea nu a definit în jurisprudență acest domeniu și nici nu a prevăzut vreun criteriu general în această privință. Marea Cameră a arătat că principiul dat a fost dezvoltat într-un număr de hotărâri succesive ale Curții. Principiul făcea distincția dintre prima etapă, în care existența suspiciunii rezonabile constituie temei suficient pentru arestare, și etapa ulterioară „unei anumite perioade de timp”, în care suspiciunea rezonabilă nu mai este de ajuns, fiind necesare alte motive „relevante și suficiente”. După o argumentare fundamentală Curtea a menționat că există argumente incontestabile pentru „sincronizarea” celor două seturi de garanții. Aceasta înseamnă că cerința ca judecătorul sau magistratul împuternicit prin lege să ofere temeiuri relevante și suficiente pentru detenție în plus față de menținerea suspiciunii rezonabile se aplică deja la momentul în care a fost dată prima decizie privind dispunerea arestării preventive, ceea ce înseamnă „de îndată” după arestare [7].

În analiza succintă a unor raționamente ale Curții se poate observa o evoluție a jurisprudenței Curții, inclusiv punându-se în discuție coroborarea art.5 §1 lit.1c) și art.5 §3 din Convenție.

Unele problemele constatate în raport cu Republica Moldova de către Curtea Europeană în materia bănuielii rezonabile

Există o jurisprudență consistentă în care Curtea Europeană a abordat și problema unor arestări aplicate în Republica Moldova în lipsa unei bănuieli rezonabile.

În cauze mai vechi, cum ar fi, spre exemplu, *Stepuleac c. Moldovei* [8], Curtea a remarcat în speță că niciuna dintre instanțe, examinând acțiunile procurorului și demersurile privind aplicarea arestării, nu a examinat chestiunea referitoare la existența unei suspiciuni rezonabile, singurul motiv invocat fiind declarațiile victimei că el este presupusul infractor, cu toate că în plângere nu era indicat direct numele reclamantului. Curtea a avut dubii în ce privește faptul că victima nu îl cunoștea pe directorul companiei pentru care lucra, reclamantul fiind chiar directorul companiei.

La fel, în cauza *Muşuc c. Moldovei*, Curtea a reiterat că nu este suficient ca suspiciunea să fie de bună-credință. Cuvintele „suspiciune rezonabilă” semnifică existența faptelor sau informației care ar convinge un observator obiectiv că persoana vizată ar fi putut comite infracțiunea. În opinia Curții, se pare că faptele descrise nu conțineau nicio dovadă în sprijinul teoriei că a fost săvârșită o infracțiune și că reclamantul ar fi vinovat de aceasta. În acte nu există nicio mențiune despre modul în care procuratura a adoptat concluzia că valoarea imobilului a fost subevaluată și că a existat o înțelegere între reclamant și banca care a vândut, făcându-se referință doar la un martor, fără a se indica totul despre depozițiile acestuia [9].

În ulterioarele cauze, în materia bănuielii rezonabile, Curtea la fel a insistat pe necesitatea existenței unei baze suficiente de date care ar convinge un observator obiectiv că persoana în cauză ar fi putut săvârși infracțiunea.

Ca exemplu ar fi cauza *Ignatenco c. Moldovei* [10], unde Curtea a reamintit că ceea ce poate fi considerat „rezonabil” va depinde de toate circumstanțele unei anumite cauze. De asemenea, Curtea a reiterat că faptele care creează suspiciunea nu trebuie să fie de același grad ca cele necesare pentru a justifica o condamnare,

sau chiar pentru a înainta o învinuire care reprezintă următorul pas al procesului de urmărire penală. În speță Curtea a considerat că informațiile existente la dosar („informație de investigare”, plângerea cu caracter penal a lui S.F ș.a.) a constituit o informație suficient de specifică în această cauză pentru a crea o suspiciune rezonabilă că reclamantul a săvârșit o infracțiune.

Revenind la cauza *Buzadji c. Moldovei* menționată *supra*, Curtea a mai menționat *inter alia* și faptul că chiar dacă s-ar presupune că reclamantul ar fi consimțit să fie arestat la domiciliu, această stare de fapt nu poate echivala cu o eliberare din starea de detenție. La fel, Curtea a continuat să precizeze că noțiunile „grad” și „intensitate” din jurisprudența sa, ca criterii de aplicabilitate a articolului 5, se referă doar la gradul de restrângere a libertății de mișcare, nu și la diferențele de confort sau de regim intern în diverse locuri de detenție [11].

În sfârșit, în cauza *Litschauer c. Moldovei* [12], unde reclamantul a fost arestat pentru comiterea infracțiunii de proxenetism, Curtea și-a propus în primul rând să examineze dacă faptele care i-au fost atribuite spre examinare se încadrează într-o definiție a unei infracțiuni care ar fi suficient de accesibilă și previzibilă. Astfel, principala dezbateră din cadrul procedurii penale se referea la problema dacă vânzarea de emisiuni erotice pe internet ar putea fi interpretată drept prostituție.

Instanțele care au procedat la procedurile de reținere nu au considerat că este necesar să se pronunțe asupra acestei chestiuni și să respecte argumentul reclamantului. Curtea a constatat că există poziții divergente între instanțele naționale privind atribuirea modelelor video-chat la prostituție. La rândul său și Curtea Constituțională a relevat că aceste fapte nu pot constitui o infracțiune. Această constatare a fost suficientă pentru Curte ca să ajungă la concluzia că arestarea reclamantului a fost contrară art.5 §1 din Convenție. Din aceste raționamente Curtea nici nu a considerat necesar de a examina dacă a fost prezentă o bănuială rezonabilă în temeiul art.5 §3 din Convenție.

Elemente de drept comparat

Statele membre ale Consiliului Europei în principiu impun prezența bănuielii rezonabile la momentul examinării chestiunii privind aplicarea arestării preventive.

În acest aspect considerăm totuși necesar de a menționa în primul rând procedura germană care face o diferențiere între nivelul suspiciunilor în funcție de materialul probant administrat. *Suspiciunea inițială* se stabilește în baza unor fapte concrete și bazându-se pe experiența criminalistică, fapt ce permite a presupune probabilitatea săvârșirii unei infracțiuni. *Suspiciunea esențială* se constată în situația când instanța, în temeiul probelor administrate, stabilește că există o probabilitate mare că învinuitul a săvârșit fapta care îi este incriminată sau a participat la săvârșirea acesteia. O a treia categorie este *suspiciunea suficientă* care permite să se considere că inculpatul mai degrabă va fi condamnat decât achitat. De nivelul suspiciunii depinde care măsuri procesuale vor fi aplicate persoanei și dacă dosarul este trecut la o altă fază a procesului. La existența suspiciunii inițiale procuratura sau poliția sunt obligate să pornească urmărirea penală. Acest nivel este suficient pentru a efectua o percheziție, ridicare, examinarea corporală sau expertiza medico-legală. În cadrul existenței suspiciunii suficiente poate fi întocmit rechizitoriu sau cererea de examinare în procedura sumară. Suspiciunea esențială constituie temei de aplicare a măsurii procesuale mai severe, cum ar fi arestarea [13].

În secțiunea 171 alin.(1) din Codul de procedură penală al Norvegiei se menționează că o persoană în justă cauză poate fi suspectată de comiterea unei infracțiuni punibile cu pedeapsă mai mare de 6 luni de închisoare. Criteriul de „justă cauză” oferă directive pentru evaluarea a două elemente centrale: fundamentul suspiciunii și forța/soliditatea suspiciunii. În privința ultimei, Curtea Supremă de Justiție a Norvegiei a statuat că „este suspectat în justă cauză” înseamnă că trebuie să fie mai probabil da decât nu că persoana a comis infracțiunea imputată, adică probabilitatea depășind 50%. Gradul bănuielii trebuie să se extindă atât la latura subiectivă a infracțiunii imputate, cât și la latura sa obiectivă. În cazul condițiilor cu privire la fundamentul bănuielii, în Norvegia există o exigență de prezență a informației faptice concrete și obiective referitoare la caz care să constituie fundamentul bănuielii [14].

Codul de procedură penală suedez stabilește în art.1 din Capitolul XXIV că drept temei pentru aplicarea arestării preventive servește prezența unei bănuieli justificate că persoana a săvârșit fapta incriminată, pentru care legea penală prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de un an cu condiția prezenței riscurilor [15].

Codul de procedură penală al României, în art.202 alin.(1), admite dispunerea măsurilor preventive dacă există probe sau indicii temeinici din care rezultă suspiciunea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și dacă acestea sunt necesare în scopul asigurării bunei desfășurări a procesului penal [16].

În cauza *Buzadji c. Moldovei* [17] citată *supra*, Marea Cameră a realizat o cercetare de drept comparat în materia bănuielii rezonabile arătând că în doar cinci din statele membre (Armenia, Bulgaria, Italia, Lituania și Elveția) se permite arestarea inițială numai pe temeiul existenței unei „*suspiciuni rezonabile*” privind comiterea unei infracțiuni. În aceste state membre autoritățile au la dispoziție între 24 și 96 de ore pentru a motiva prelungirea arestării inițiale. Celelalte 26 de state membre prevăd existența încă de la început a cel puțin unui temei relevant și suficient suplimentar. Cele mai frecvente condiții (în 17 state membre) prevăd riscul sustragerii sau ascunderii și nevoia de a se asigura prezența suspectului pe parcursul desfășurării urmăririi penale, urmate de riscul de a recidiva (13 state membre) și nevoia de a stopa săvârșirea de infracțiuni (2 state membre). Riscul obstrucționării justiției este prevăzut expres de către 14 state membre. În plus, în 12 state membre arestarea inițială este justificată dacă suspectul a fost surprins în timpul comiterii unei infracțiuni sau a unei alte fapte penale (în flagrant delict) sau imediat după acest moment (în 3 din aceste 12 state membre).

În ceea ce privește arestarea preventivă după momentul intervenției instanței de judecată, în toate statele membre în discuție (31) existența unei „*suspiciuni rezonabile*” privind comiterea unei infracțiuni este o condiție *sine qua non* privind legalitatea acestei măsuri. Cu toate acestea, toate statele membre în cauză consideră că, în general, „*suspiciunea rezonabilă*”, prin ea însăși, nu este suficientă pentru a justifica arestarea preventivă. Există o excepție limitată în 6 state (Austria, Belgia, Germania, Serbia, Elveția și Turcia), unde „*suspiciunea rezonabilă*” este, prin ea însăși și în mod excepțional, un motiv temeinic pentru dispunerea arestării în cazul unei infracțiuni grave. Cu excepția acestor 6 țări, o „*suspiciune rezonabilă*” nu este suficientă pentru dispunerea arestării.

Considerente cu privire la situația în practicile naționale

În prealabil este necesar de a menționa că în sistemul național termenul „bănuială rezonabilă” deja și-a găsit locul, chiar dacă inițial în prima variantă a Codului de procedură penală din 2003 era omis.

Articolul 176 dat într-o nouă redacție în 2016 [18] menționează în alin.(1) despre *temeiuri rezonabile*, susținute prin probe, la analiza riscurilor. La alin.(3) se impune obligația ca la soluționarea chestiunii privind necesitatea aplicării măsurii preventive respective procurorul și instanța de judecată să aprecieze și să motiveze dacă măsura preventivă este proporțională cu circumstanțele individuale ale cauzei penale, inclusiv luând în considerare *caracterul rezonabil al bănuielii*.

La soluționarea chestiunii privind arestarea preventivă, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată are obligația, potrivit art.185 alin.(2) din Codul de procedură penală, să respingă demersul privind aplicarea arestării preventive atunci când acesta nu este motivat suficient sau dacă motivele invocate nu sunt susținute prin probe care confirmă *temeiurile rezonabile* de aplicare.

În cadrul procedurilor de solicitare și aplicare a arestării preventive, la fel potrivit normelor interne, se pune în discuție bănuiala rezonabilă.

Articolul 308 alin.(1) din Codul de procedură penală, în redacția Legii nr.100 [19], menționează despre obligativitatea indicării în demersul procurorului a circumstanțelor, însoțite de probe pertinente, din care rezultă *bănuiala rezonabilă* că învinuitul a săvârșit fapta. La fel, alin.(6) indică asupra obligației procurorului de a motiva în cadrul ședinței bănuiala rezonabilă, omiterea acesteia sancționându-se cu respingerea demersului. Alineatul (8) lit.f) obligă deja judecătorul să indice în mandatul de arest circumstanțele însoțite de probe pertinente, din care rezultă bănuiala rezonabilă că învinuitul a săvârșit fapta. Chiar dacă alin.(7) art.308 nu prevede obligația de a menționa și în încheiere probele din care rezultă bănuiala rezonabilă, în mod firesc *a fortiori* aceasta se prezumă.

Așadar, legislația națională conține norme onerative care obligă subiecții procesuali să respecte standardul art.5 §3 din Convenție în materia motivării bănuielii rezonabile.

Pe de altă parte, Curtea Supremă de Justiție a adoptat Hotărârea explicativă a Plenului nr.1 din 2013 [20], în care a fost ridicat standardul, menționându-se că bănuiala rezonabilă trebuie să fie bazată pe probe administrate în conformitate cu Codul de procedură penală. Prin urmare, anumite date care nu corespund după formă mijlocului de probă, administrate în conformitate cu Codul de procedură penală, nu ar putea sta la baza bănuielii rezonabile. Acestea ar putea fi date obținute prin anumite informații ale agenților sub acoperire sau date obținute până la pornirea procesului penal, sau, după caz, a urmăririi penale. Așadar, datele care stau la baza confirmării bănuielii rezonabile urmează a fi în toate cazurile mijloace de probă care corespund standardului admisibilității, pertinentei și concludenței.

La modul practic CSJ a venit cu anumite exemple din jurisprudența Curții Europene în materia bănuiei rezonabile, care urmau a fi utilizate de către instanțele naționale, cum ar fi, spre exemplu: obiectele găsite la domiciliul suspectului [21] sau suspectul arătat de către martori [22] etc. Curtea la fel a adus exemple de neconstatare a bănuiei rezonabile: martor anonim [23], serviciul de informații [24] sau raportul unui polițist în care se menționa că persoana mergea repede și se uita în jur [25].

Așadar, se pare că au fost întreprinși pași suficienți de către autorități pentru a asigura ca în procedura examinării unui demers de aplicare a arestării preventive problema bănuiei rezonabile să primească o soluționare suficientă.

Pe de altă parte, în cadrul unor cercetări, prezentate recent la un forum național, au fost constatate anumite lacune în practicile de aplicare a arestării preventive și arestării la domiciliu în Republica Moldova [26].

În urma unor cercetări empirice în care au fost intervievați în jur la o sută de specialiști (judecători, procurori, avocați) și examinate în arhivele judecătorilor dosarele de aplicare a arestărilor preventive, s-au constatat anumite probleme privind respectarea standardelor.

Se constată că în multe cazuri bănuiala rezonabilă se încearcă a fi probată doar prin actele procedurale (ordonanțe de începere a urmăririi penale, de punere sub învinuire etc.), baza probatorie a bănuiei rezonabile fiind într-un fel neglijată.

La fel, în anumite demersuri sunt prezentate date obținute în afara procesului penal. O asemenea situație duce la respingerea demersului înaintat de către procuror, chiar dacă victima insistă că acesteia i s-a cauzat un prejudiciu.

La fel se constată că în unele cazuri sunt prezentate liste cu anumite mijloace de probă fără a fi analizat conținutul probator al acestora.

În unele cazuri însuși faptul probării bănuiei rezonabile pare a fi suficient, fără a se pune în discuție probarea riscurilor.

Sunt constatate și alte situații care ne conduc la concluzia că problema privind bănuiala rezonabilă ca o condiție de aplicare a arestării preventive nu a fost soluționată definitiv.

Concluzii

În materia bănuiei rezonabile există o bogată jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului importantă pentru practicile din Republica Moldova.

Se pare că legislația națională corespunde standardelor internaționale și conține norme onerative care obligă atât procurorul, cât și judecătorul să menționeze și să descrie în actele emise de către acești subiecți conținutul bănuiei rezonabile. La fel, Curtea Supremă de Justiție a depus diligență pentru a susține informativ cu recomandări subiecții procesuali care examinează problema vizând bănuiala rezonabilă. Totuși, la nivel aplicativ se pare că mai pot exista probleme nerezolvate până la capăt. Formarea continuă a procurorilor și a judecătorilor contribuie esențial la soluționarea acestei probleme și, în consecință, la respectarea drepturilor persoanei și la evitarea unor hotărâri de condamnare la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Referințe:

1. A se vedea, spre exemplu, *Kurt c. Turciei*, 25 mai 1998, §123, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58198> (Accesat: 20.09.2020)
2. A se vedea, spre exemplu: Deciziile de arestare pronunțate de judecătorii de instrucție în Republica Moldova. O analiză din punct de vedere internațional. Chișinău, 2011; Studiu al legislației și al practicii aplicării măsurilor preventive și a altor măsuri procesuale de constrângere, cu accent pe arestul preventiv, arestul la domiciliu și eliberarea pe cautiune. Procuratura Generală a Republicii Moldova. Chișinău, 2012; Raport privind respectarea dreptului la libertate la faza urmăririi penale. Chișinău, 2013; Arestarea preventivă în Republica Moldova și în țările europene. Chișinău, 2014; Reforma instituției judecătorului de instrucție în Republica Moldova. Chișinău, 2015; Măsuri preventive alternative pentru arestarea preventivă. Chișinău, 2016; Raport asupra cercetării privind aplicarea arestării preventive în Republica Moldova, Consiliul Europei. Chișinău, 2020.
3. PÎNTEA, A. *Bănuiala rezonabilă: cadrul procesual penal național și jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2018.
4. A se vedea, spre exemplu: *Idalov c. Rusiei* [GC], 22 mai 2012, nr.5826/03, Par.140, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110986> (Accesat: 20.09.2020)
5. *Murray c. Regatului Unit*, 28 octombrie 1994, nr.14310/88, Par.51, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-162614> (Accesat: 20.09.2020)

6. *Wloch c. Poloniei*, 19 octombrie 2000, nr.27785/95, Par.109, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58893> (Accesat: 20.09.2020)
7. *Buzadji c. Moldovei*, 5 iulie 2016, nr.23755/07, Par.92-94,102, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164928> (Accesat: 20.09.2020)
8. *Stepuleac c. Moldovei*, 6 noiembrie 2007, nr.8207/06, Par.70-81, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83085> (Accesat: 09.2020)
9. *Mușuc c. Moldovei*, 6 noiembrie 2007, nr.42440/06, Par.39,70-81, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112791> (Accesat: 20.09.2020)
10. *Ignatenco c. Moldovei*, 8 februarie 2011, nr.36988/07, Par.59,60, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124098> (Accesat: 20.09.2020)
11. *Buzadji c. Moldovei*, 5 iulie 2016, nr.23755/07, Par.109, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164928> (Accesat: 20.09.2020)
12. *Litschauer c. Moldovei*, 13 noiembrie 2018, nr.25092/15, Par.29-36, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187604>. (Accesat: 20.09.2020)
13. Par.112 din Codul de procedură penală al Germaniei.
14. A se vedea, spre exemplu: DOLEA, I., URUSU, S., LARSEN, B., ARCUȘA, D. *Arestarea preventivă în Republica Moldova și în țările europene. Cercetare comparativă*. Chișinău: Cartier juridic, 2014, p.18. ISBN N 978-9975-79-953-9 343.12(4) A 74
15. *Ibidem*, p.19.
16. A se vedea, spre exemplu: VOLONCIU, N. ș.a. *Noul Cod de procedură penală comentat*. Ediția a II-a. București: Hamangiu, 2015, p.441. ISBN 978-606-27-0312-7
17. Articolul 176 în redacția Legii nr.100 din 26.05.2016, în vigoare din 29.07.2016.
18. Articolul 308 în redacția Legii nr.100 din 26.05.2016, în vigoare din 29.07.2016.
19. Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție *Despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu, nr.1 din 2013, pct.5*, http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=48 (Accesat: 20.09.2020)
20. *Sevk c. Turciei*, 11 aprilie 2006, nr.4528/02, Par.26, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-73185> (Accesat: 20.09.2020)
21. *Svetoslav Hristov c. Bulgariei*, 13 ianuarie 2011, nr.36794/03, Par.29, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102619> (Accesat: 20.09.2020)
22. *Labita c. Italiei*, 6 aprilie 2000, nr.26772/95, Par.156-158), <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58559> (Accesat: 20.09.2020)
23. *Lazoroski c. Macedoniei*, 8 octombrie 2009, Par.43-49, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94861> (Accesat: 20.09.2020)
24. *Nechiphoruk și Yonkalo c. Ucrainei*, 21 aprilie 2011, nr.42310/04, Par.177 etc., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104613> (Accesat: 20.09.2020)
25. Conferința națională „Sistemul de aplicare a măsurilor preventive privative/restrictive de libertate. Inițierea procesului de identificare a problemelor de sistem din perspectiva persoanelor acuzate”. 30 septembrie 2020. On-line.Link-ul Zoom: <https://us02web.zoom.us/j/83066093293?pwd=SHIrWmpDL3ZDdHpROGoyT2VRU09Nz09>

Date despre autor:

Larisa DAVID, absolventă a Institutului Național al Justiției, candidat la funcția de procuror.

E-mail: davidlarisa@mail.ru

ORCID: 0000-0003-0385-9155

Prezentat la 12.10.2020